

บทวิจารณ์หนังสือ “หน่อไม้”

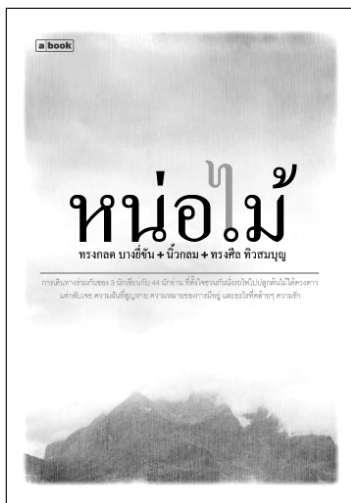
ศิริมล เอี่ยมสำอางค์ Silimon Eiamsamang✉

ผู้จัดการแผนงานระบบคุณภาพ 1 บริษัท ปตท.เคมิคอล จำกัด (มหาชน)

Section Manager, Group Quality System Service Environment and Safety,

PTT Chemical Public Company Limited

✉ silimon.e@hotmail.co.th

ชื่อหนังสือ	หน่อไม้
ผู้แต่ง	ทรงกลด บางยี่ขัน, นีวกมล, ทรงศีล ทิวสมบุญ
เดือนปีที่พิมพ์	มิถุนายน 2551
สำนักพิมพ์	เดย์ โพเอทส์
ISBN	978-974-10-4133-6
ความยาว	416 หน้า

การปลูกต้นไม้ดูเหมือนจะเป็นคำตอบสำเร็จรูปสำหรับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และมักถูกใช้ในการประชาสัมพันธ์ของบริษัทหลายแห่ง หากแต่การปลูกต้นไม้ดูแล้วจึงกลายเป็นเพียงแค่กระแสแทนที่จะเป็นการฟื้นฟูธรรมชาติอย่างจริงจัง ถึงแม้ว่าจะเริ่มมาจากการที่ด้อย่างการปลูกป่าเพื่อเป็นแหล่งต้นน้ำหรือประโยชน์ในการป้องกันน้ำท่วม จนกระทั่งการดูดซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์เพื่อลดภาวะโลกร้อนที่กำลังเผชิญอยู่ (Janjaruwong, 2009) ปัจจุบันหลายพื้นที่ เช่น ในพื้นที่อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นป่าต้นน้ำลุ่มน้ำแม่ปิง มีโครงการที่ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมถึงการปลูกป่าโดยวิธีการศึกษา ค้นหา และวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับชุมชนในระดับหมู่บ้านเกี่ยวกับฐานทรัพยากรท้องถิ่น วิถีความเป็นอยู่ สภาพปัญหา และองค์ความรู้ท้องถิ่น ซึ่งต่อมาได้มีการพัฒนางานในด้านต่างๆ ขึ้น เพื่อทำงานแก้ปัญหา และพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็งและกลุ่มคนทำงานเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ตัวอย่างหนึ่งของโครงการในพื้นที่นี้ คือ โครงการจัดการลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน ซึ่งเคยเป็นโครงการภายใต้มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพันธุ์พืชแห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์ และได้แยกตัวออกมาเป็นองค์กรอิสระเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2550 เริ่มทำงานมาตั้งแต่ปี 2540 โดยมี นายนิคม พุทธา เป็นผู้อำนวยการโครงการ (Upper Ping Watershed management project, n.d.)

“หน่อไม้” เป็นหนังสือที่เขียนโดยนักเขียน 3 คน ได้แก่ ทรงกลด บางยี่ขัน, สราวุธ เฮ้งสวัสดิ์ (นีวกมล) และทรงศีล ทิวสมบุญ แห่งนิตยสาร a day โดยมีที่มาจากการที่ทรงกลดได้ริเริ่มการเชิญชวนผู้อ่านนิตยสารนั่งรถไฟไปร่วมกิจกรรม“เปิดตัวผู้อ่าน” และได้บันทึกเรื่องราวตามประสบการณ์มาเรียบเรียงเขียนเป็นหนังสือ

เล่มนี้ขึ้น ทรงกลดได้ชักชวนนักเขียนอีก 2 คน และผู้อ่านนิตยสารร่วมกันปลูกป่าเพื่อรับผิดชอบต่อ การตัด ต้นไม้เพื่อนำมาผลิตเป็นหนังสือที่ได้เขียนและอ่าน เนื่องจากการผลิตนิตยสารและหนังสือซึ่งกว่าจะได้เป็น หนังสือแต่ละเล่มจะต้องใช้กระดาษจากการตัดต้นไม้ไปมาก โดยได้เลือกดอยหลวงเชียงดาว อ. เชียงดาว จ. เชียงใหม่ เป็นสถานที่จัดกิจกรรม (จัดขึ้นที่โรงละครมะขามป้อม ซึ่งอยู่ในรั้วเดียวกันกับสำนักงานโครงการ จัดการลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน) กิจกรรมการปลูกป่าได้มีขึ้นที่หมู่บ้านปางแดงใน โดยผู้ร่วมกิจกรรมจะปลูกป่า ร่วมกับชาวบ้านซึ่งเป็นชาวปะหล่อง ทั้งนี้ได้รับความช่วยเหลือจากคุณนิคม พุทธา ซึ่งมีโครงการปลูกป่าอยู่ที่นี้ เป็นผู้สนับสนุนและประสานงานเรื่องการจัดหาสถานที่และกล้าไม้ การปลูกป่าครั้งนี้ถึงแม้จะปลูกเพียงเล็กน้อย แค่ 1,000 ต้น แต่นับได้ว่าเป็นการสร้างกำลังใจในการดูแลป่าของชาวบ้านแห่งนี้ คือ การที่มีคนจากสังคมเมือง มาช่วยปลูกป่าในบ้านของชาวบ้าน ทำให้ชาวบ้านรู้สึกว่ามีคนมาช่วยดูแลป่านี้ มีคุณค่า นอกเหนือจากการเป็นทางเลือกให้ ผู้แต่งและผู้อ่านนิตยสารได้มีส่วนรับผิดชอบต่อ การโค่นต้นไม้มาทำหนังสืออีกด้วย

บทสรุปหนังสือ

ในช่วงแรกของหนังสือ ทรงกลดได้เขียนเล่าถึงการเดินทางของตนเพื่อมาสำรวจสถานที่ก่อนจัดกิจกรรม ในครั้งนี้ คุณโชคดี ปรโลกกานนท์ หรือพี่โชค ผู้จัดกิจกรรมปลูกป่าในครั้งนั้นได้พาผู้แต่งเดินทางไปดูป่าต้นน้ำ ระหว่างทางได้ชี้ให้เห็นรอยต่อระหว่างพื้นที่โล่งเตียนกับพื้นที่ที่มีต้นไม้มันขึ้น ระหว่างพื้นที่ที่มีต้นไม้นั้นขนาดเล็ก กับพื้นที่ที่มีต้นไม้ใหญ่ และระหว่างพื้นที่ต้นไม้ใหญ่ขึ้นกับพื้นที่ที่เป็นป่าเขียวครึ้ม ผู้แต่งได้เรียนรู้หลักวิธีการ ปลูกป่าและกระบวนการเติบโตของป่าจากชั้นหนึ่งไปสู่อีกชั้นหนึ่งจากคำบอกเล่าของพี่โชค โดยการปลูกป่า เป็นการช่วยเร่งให้เกิดกระบวนการเติบโตของป่า แต่การปลูกป่าจะต้องไม่ทำลายความเป็นป่า กล่าวคือ การ พิจารณาเลือกต้นไม้เพื่อนำมาปลูก โดยควรเลือกปลูกพืชที่หลากหลายและพืชท้องถิ่นซึ่งเป็นประโยชน์ต่อ ชาวบ้านและสัตว์ป่า เช่นเดียวกันกับตำแหน่งปลูกที่ควรจะเป็นแบบไม่ตั้งใจ เหมือนกับต้นไม้ในป่าที่ขึ้นเอง ตามธรรมชาติที่ไม่ปลูกเป็นแนวเป็นแถว ในเบื้องต้นนี้ ผู้แต่งได้เลือกพื้นที่ป่าต้นน้ำท้ายหมู่บ้านปางแดงใน เป็นพื้นที่ปลูกกล้วยป่าประมาณ 1,000 ต้น เนื่องจากเป็นหมู่บ้านชนเผ่าที่ยังมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม โดยได้ประสานงานกับชาวบ้านให้จัดหาหน่อกล้วยป่าที่มีความคล้ายคลึงกับกล้วยที่ปลูกตามบ้านแต่มีขนาด ลำต้นสูงกว่า และมีเมล็ดค่อนข้างมาก เนื่องจากกล้วยป่าเป็นไม้เบิกนำช่วยให้ดินชุ่มชื้น เพื่อให้ต้นไม้ใหญ่ ขึ้นได้ อย่างไรก็ดี เมื่อต้นไม้ใหญ่สูงขึ้นจนร่มเงาบดบังแสงแดด กล้วยป่าก็จะตาย นอกจากนี้ กล้วยป่ายังเป็น อาหารของสัตว์หลายชนิด ตั้งแต่ลงไปจนถึงหนูป่า ชะมด เป็นการช่วยเพิ่มจำนวนสัตว์ป่าในพื้นที่อีกด้วย

เรื่องราวในหนังสือดำเนินต่อไปโดย ลุงคำ จองตาล ผู้นำชาวปะหล่อง ได้ประกาศเรียกชาวบ้านพร้อมทั้ง เล่าประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน กล่าวคือ เมื่อประมาณ 50 ปีที่แล้ว กรมป่าไม้ได้เข้ามาปลูกสวนป่าสัก โดยมีลุงคำเป็นหนึ่งในคนงานปลูกป่า แต่เมื่อปลูกป่าเสร็จลุงคำไม่มีเงินเหลือพอที่จะกลับบ้าน จึงปลูกกระท่อม อาศัยอยู่ที่นี้ ต่อมาก็มีผู้คนย้ายเข้ามาอยู่ด้วยเรื่อยๆ จนกลายเป็นชุมชน ปัจจุบันนี้มีประชากรอาศัยอยู่ 50 ครอบครัว หรือประมาณ 300 ชีวิต นอกจากนี้ ลุงคำยังได้เล่าเรื่องราวในปัจจุบันเกี่ยวกับพิธีกรรม "บวชป่า" ที่จัดขึ้นโดยชาวบ้าน จากนั้นคุณสมบุญ คำวัน หรือพี่สมบุญ ผู้ประสานงานเครือข่ายป่าชุมชนลุ่มน้ำปิง และเคยเป็นผู้ใหญ่บ้านของที่นี่ ได้แจ้งเรื่องการเปลี่ยนแปลงพันธุ์ไม้ที่จะนำมาปลูกป่าในครั้งนี้ คือขอเปลี่ยน

เป็นกล้วยป่า 500 ต้น มะม่วงป่ารวมกับส้มป่อยอีกประมาณ 500 ต้น ต้นพญาเสือโคร่งอีกเล็กน้อย และต้นไม้บางพันธุ์ที่ชาวบ้านนำมาช่วยบริจาดด้วย โดยทั้งหมดเป็นพืชท้องถิ่นที่เป็นพืชยังชีพของชาวบ้านที่มีคุณค่า และเป็นพืชอาหารของสัตว์ป่า โดยมะม่วงป่ามีลำต้นสูงใหญ่ผลคล้ายมะม่วงบ้านแต่หนานกว่า อีกทั้งผลยังเป็นอาหารของสัตว์ ส้มป่อยเป็นผักพื้นบ้าน ส่วนต้นพญาเสือโคร่งนั้นมีเมล็ดที่เป็นอาหารของนก

ผู้แต่งยังได้เล่าประสบการณ์ขณะเข้าร่วมกิจกรรมการปลูกป่าในพื้นที่ปลูกป่าที่อยู่ไม่ห่างจากลำธาร และมีต้นไม้อยู่พอสมควร การปลูกครั้งนี้มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มปริมาณต้นไม้ให้หนาแน่นขึ้น โดยมีชาวบ้านมาร่วมปลูกต้นไม้เป็นจำนวนมาก เนื่องจากวันที่ปลูกต้นไม้เป็นวันพระ ชาวบ้านได้หยุดงานเพื่อไปทำบุญที่วัด ในระหว่างกิจกรรมการปลูกป่านี้ ชาวบ้านได้เล่าเรื่องเกี่ยวกับฝ่ายแม่ที่ชาวบ้านช่วยกันสร้างโดยนำไม้ไผ่มาทากั้นขวางลำธาร เพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้งและเป็นแหล่งน้ำใช้ของชาวบ้าน อีกทั้งเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของปลา เหย็ด ที่เป็นอาหารของชาวบ้านอีกด้วย ระหว่างที่ผู้แต่งและคณะเดินทางกลับพร้อมชาวบ้าน ผู้แต่งได้เขียนถึงการเก็บผักตลอดทางเดินกลับของชาวบ้าน และได้เปรียบเทียบห้างสรรพสินค้าของชาวบ้านนี้กับห้างสรรพสินค้าของคนในเมืองที่ต้องใช้เงิน นอกจากนี้ จากเรื่องราวการพูดคุยกับชาวบ้าน ผู้แต่งได้ถ่ายทอดความเชื่อและประสบการณ์ของชาวบ้านเกี่ยวกับป่าและการดูแลรักษาป่า กล่าวคือ ป่ากับคนต้องอยู่ร่วมกัน และคนจะต้องพึ่งพาป่า โดยได้หยิบยกตัวอย่างเหตุการณ์ที่ชาวบ้านคนหนึ่งได้ถ่ายทอดให้กับผู้แต่ง กล่าวคือการลักลอบตัดไม้จำนวนมากในพื้นที่ป่าบริเวณใกล้เคียงกับที่ชาวบ้านอาศัยอยู่ด้วยฝีมือของเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล ชาวบ้านได้พยายามที่จะตกลงกับเจ้าหน้าที่กลุ่มนั้นเพื่อให้การตัดไม้มูลง แต่ผลกลับกลายเป็นว่าผู้ใหญ่บ้านในขณะนั้นถูกยิงเสียชีวิตถึง 3 คน

เรื่องราวในหนังสือได้ดำเนินต่อไปในบรรยากาศการพักผ่อนของผู้แต่งและคณะในวัดขนาดเล็กที่อยู่หมู่บ้าน โดยพี่สมบุรณ์ได้แนะนำให้คณะรู้จักกับแม่หล้า ศรีบุญยัง หรือ แม่หล้า ผู้จัดตั้งกลุ่ม “แม่หญิงฮักถิ่น” ซึ่งเป็นกลุ่มที่ชวนเยาวชนมาออกค่ายและทำกิจกรรมเพื่อดูแลป่า แม่หล้าเป็นภรรยาของพ่อหลวงตีบซึ่งเป็นอดีตผู้ใหญ่บ้านและประธานเครือข่ายลุ่มน้ำปิง พ่อหลวงตีบเป็นคนที่ช่วยทำความเข้าใจกับชาวบ้านและช่วยรณรงค์ให้ชาวบ้านเลิกล่าสัตว์และเลิกตัดไม้ทำลายป่า แต่ถูกผู้ที่ไม่เห็นด้วยยิงจนเสียชีวิต แม่หล้าและพี่สมบุรณ์ได้ร่วมกันถ่ายทอดประสบการณ์ให้ผู้แต่งและคณะ ตลอดจนชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของป่าต้นน้ำเชิงดาวพื้นที่ที่ผู้แต่งและคณะเดินทางไปปลูกป่า ป่าผืนนี้เป็นต้นน้ำสำคัญของลุ่มแม่น้ำปิงซึ่งเป็นแม่น้ำสายสำคัญของภาคเหนือ และจะไหลไปรวมกับแม่น้ำวัง ยม และน่าน กลายเป็นแม่น้ำเจ้าพระยา นอกจากนี้ ยังถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดของชาวบ้านที่สะท้อนให้เห็นการตระหนักถึงคุณค่าของป่าและน้ำจากการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันกับป่า

ในช่วงท้ายของหนังสือ ผู้แต่งได้เล่าเรื่องราวหลังรับประทานอาหารกลางวันในวันที่ผู้ร่วมกิจกรรมได้แบ่งกลุ่มเข้าไปเยี่ยมชมหมู่บ้านปางแดงใน การไปเรียนรู้วิถีชีวิตของชาวบ้านในปัจจุบันของชาวปะหล่องได้สร้างความประหลาดใจกับผู้แต่งและคณะที่เดินทางไปปลูกป่า ผู้แต่งได้หยิบยกเรื่องราวของครอบครัวของคุณันทามาเป็นหลักในการดำเนินเรื่อง โดยครอบครัวนี้ได้มีการดัดแปลงบ้านให้เป็นโฮม-สเตย์สำหรับนักท่องเที่ยว โดยเก็บค่าที่พักคืนละ 30 บาท มีการทดลองปลูกผักเลี้ยงปลาตามทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง ตามตัวแบบของโครงการหลวงมาได้ประมาณ 2 ปี มีการประดิษฐ์ของทำมือเล็กๆน้อยๆไว้จำหน่าย นอกจากนี้ ครอบครัวดังกล่าวยังมีการติดตั้งโทรทัศน์โดยอาศัยพลังงานไฟฟ้าจากแสงอาทิตย์

บทวิเคราะห์เนื้อหา

ในหนังสือ “หน่อไม้” ที่นำเสนอนี้ นักเขียน 3 คน คือ ทรงกลด นีวกุลม และ ทรงศีล ได้จัดกิจกรรมพบปะกับผู้อ่านนิตยสาร โดยนำการปลูกป่ามาเป็นกิจกรรมเชื่อมโยงผ่านการเชิญชวนผู้อ่านร่วมกันปลูกป่าเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งจัดขึ้นที่ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ พร้อมทั้งนำบันทึกการทำกิจกรรมและการเดินทางมาเขียนเป็นหนังสือเล่มนี้ โดยบุคคลผู้นำนอกกิจกรรมนี้ คือ ทรงกลด บางยี่ขัน หนึ่งในผู้แต่งหนังสือเล่มนี้ ซึ่งนับได้ว่าเขาเป็นบุคคลหนึ่งที่สนใจในกิจกรรมสิ่งแวดล้อมตั้งแต่สมัยเรียนหนังสือ ดังจะเห็นได้จากการที่เขาเป็นประธานชมรมอนุรักษ์สภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติของมหาวิทยาลัย เมื่อเรียนจบก็ทำงานเป็นนักวิชาการด้านสิ่งแวดล้อม สังกัดศูนย์เศรษฐศาสตร์นิเวศ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นส่วนหนึ่งในทีมวิจัยประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment : EIA) ครั้งแรกของประเทศไทยในโครงการเขื่อนแก่งเสือเต้น จากนั้นหันมาเน้นงานวิจัยด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) ซึ่งคนไทยส่วนใหญ่รู้จักในชื่อภาวะโลกร้อน หลังจากนั้นเขาได้มีโอกาสดำเนินงานในตำแหน่งนักกรณรงค์ในฝ่ายพลังงาน และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ของ World Wide Fund for Nature (WWF) สำนักงานประเทศไทย ซึ่งเป็นองค์กรนานาชาติที่ดำเนินงานด้านการอนุรักษ์มาเป็นเวลากว่า 40 ปี ด้วยความตั้งใจที่จะอุทิศตนเพื่อปกป้องดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผ่านการทำงานโดยยึดหลักการผสมผสานองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าด้วยกัน ทั้งยังประสานความร่วมมือกับกลุ่มองค์กรต่างๆทุกระดับในหลายประเทศทั่วโลก

ปัจจุบัน ทรงกลดทำงานเป็นบรรณาธิการบริหารนิตยสาร a day และได้เขียนหนังสือออกมาหลากหลายมากมาย มีหลายเล่มเป็นหนังสือเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม อาทิ ดอกไม้ใต้โลก ต้นไม้ใต้โลก หน่อไม้ เป็นต้น จากงานของเขา คือ การผลิตนิตยสารและหนังสือ ซึ่งต้องใช้กระดาษมาเป็นวัตถุดิบทำให้ต้องสูญเสียต้นไม้มาก เมื่อผู้อ่านมากขึ้นปริมาณต้นไม้ที่ต้องสูญเสียก็เพิ่มมากขึ้น ดังนั้นเขาจึงสนใจและริเริ่มกิจกรรมการปลูกป่าเพื่อรับผิดชอบต่อการทำลายต้นไม้จากการผลิตหนังสือ อันเป็นจุดเริ่มต้นของหนังสือเล่มนี้ นับได้ว่าผู้แต่งงานนี้เป็นบุคคลที่น่าสนใจนำมาเป็นแบบอย่างในด้านนักกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างยิ่ง (Damrongkwan, 2011)

เนื้อหาส่วนใหญ่ของหนังสือเล่มนี้ กล่าวถึงกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้อ่านและผู้แต่งหนังสือทั้งสามคน โดยได้นำกิจกรรมการปลูกป่าเข้ามาเป็นหนึ่งในกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์และอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไมื่อดังกล่าว ทั้งนี้ ผู้วิจารณ์มีความคิดเห็นว่า ผู้แต่งมีวิธีการสื่อสารเกี่ยวกับประเด็นสิ่งแวดล้อมที่น่าสนใจ ในการถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับการปลูกป่า ดังจะเห็นได้จากการสอดแทรกประเด็นสิ่งแวดล้อมหลายประเด็นในหนังสือ อาทิ การเยี่ยมชมวิถีชีวิตของชาวปะหล่อง รวมถึงการสอดแทรกความรู้ในด้านการอนุรักษ์ในเรื่องวิธีการปลูกป่า และกล่าวถึงผลกระทบของการทำลายทรัพยากรป่าไม้ และจากการทำสัมปทานป่าไม้ที่ส่งผลกระทบมากมายต่อธรรมชาติ เช่น พืชพันธุ์ป่าและสัตว์ป่า รวมทั้งส่งผลกระทบต่อมนุษย์ที่ได้อาศัยทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการดำรงชีวิต

หนังสือเล่มนี้ได้ชี้ให้เห็นถึงประโยชน์โดยตรงของป่า โดยผู้แต่งได้เลือกสถานที่สำหรับการปลูกป่าที่เป็นพื้นที่ป่าต้นน้ำของลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน ครอบคลุมพื้นที่ 1,262,000 ไร่ หรือประมาณ 2,000 กิโลเมตร ที่มีความหลากหลายทางระบบนิเวศทั้งพืชและสัตว์ที่หายาก และความหลากหลายของชุมชนท้องถิ่นที่ต้องพึ่งพาอาศัยป่า โดยมีชุมชนดั้งถิ่นฐานและอาศัยอยู่ 6 ตำบล จาก 7 ตำบล (1 ตำบลอยู่ในขอบเขตพื้นที่ลุ่มน้ำแม่แตง) 83

หมู่บ้าน ประชากรรวมกว่า 82,000 คน ประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ ลาหู่ ลีซู ม้ง อาข่า ปกาเกอญอ ไทยใหญ่ ปะหล่อง คะฉิ่น และชุมชนพื้นราบ (Center for the Coordination of Non-governmental Tribal Development Organization, 2008) ผู้แต่งได้สอดแทรกเนื้อหาที่ทำให้ผู้อ่านเห็นว่า ป่าไม่มีคุณประโยชน์มากมายต่อมนุษย์ โดยเฉพาะป่าไม้ที่มีความอุดมสมบูรณ์ อย่างเช่นป่าแถบดอยหลวงเชียงดาวก่อนที่จะมีการทำสัมปทาน เนื่องจากชาวบ้านที่อาศัยอยู่บริเวณป่าสามารถใช้ต้นไม้เพื่อสร้างที่อยู่อาศัย และเป็นแหล่งอาหาร ทั้งพืชและสัตว์ พืชป่าที่นำมาเป็นอาหาร ได้แก่ หน่อไม้ และผักป่าอื่นๆ อาทิ ส้มป๊อ และมะม่วงป่า ส่วนสัตว์ป่า ก็มีตั้งแต่สัตว์เล็กไปถึงสัตว์ใหญ่ เช่น กระต่าย นก ไก่ป่า ชะมด เก้ง กวาง หมูป่า รวมไปถึง กุ้ง หอย ปู ปลา ที่สามารถหาได้จากลำห้วยอันมีต้นกำเนิดมาจากป่าแห่งนั้น (Center for Applied Economic Research, 1998) นอกจากประโยชน์ของป่าแล้ว ผู้แต่งยังได้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในป่า ทั้งด้านการพึ่งพาอาศัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสัมพันธ์ระหว่างป่ากับมนุษย์ที่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อตอบสนองสิ่งจำเป็นพื้นฐาน

ในหนังสือเล่มนี้ ผู้แต่งได้ชี้ให้เห็นความงดงามของวิถีชีวิตที่มีความผูกพันกับธรรมชาติของชุมชนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ป่า โดยกล่าวถึงชุมชนชาวปะหล่อง ที่เป็นชนกลุ่มน้อยที่อยู่ในพื้นที่หมู่บ้านปางแดงใน อาศัยการทำเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก รวมถึงการพึ่งพาอาศัยป่าเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิต แม้ว่าพื้นที่โดยส่วนใหญ่จะประกาศให้เป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์ทั้งอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าอนุรักษ์ลุ่มน้ำ หรือป่าอนุรักษ์ตามมติคณะรัฐมนตรี ชุมชนก็ยังดำรงวิถีชีวิตและพึ่งพาอาศัยฐานทรัพยากรธรรมชาติ ตั้งแต่แหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค ที่ดินเพื่อการเกษตร และที่อยู่อาศัย ผืนป่าที่เป็นแหล่งอาหาร แหล่งไม้ใช้สอยของชุมชนท้องถิ่นจากอดีตจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ ชุมชนยังได้จัดตั้งกลุ่มเครือข่ายองค์กรชาวบ้านเข้ามาจัดการป่าในนามเครือข่ายป่าชุมชนลุ่มน้ำแม่ปิง และขยายผลสร้างการเรียนรู้จากกลุ่มผู้รู้ ซึ่งเป็นกลุ่มผู้เฒ่าผู้แก่ไปสู่ลูกหลาน เยาวชน และการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานองค์กรท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงการทบทวนประมวลองค์ความรู้ในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ปิงให้เป็นเนื้อหาเพื่อเผยแพร่กับคนในชุมชนท้องถิ่น และกลุ่มบุคคลภายนอกได้เข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ผู้วิจารณ์มีความเห็นว่า การที่พันธุ์พืชและสัตว์ป่าได้สูญพันธุ์หรือถูกทำลายไปมากหลังการสัมปทาน ป่าไม้นั้น สาเหตุหลักไม่ได้เกิดจากชุมชนที่อาศัยอยู่ในเขตป่า แต่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับป่าหรือสัตว์ป่าที่ไม่เข้มงวด หรือบางเรื่องยังไม่มีความหมายออกมาบังคับใช้หรือบังคับใช้เมื่อสายเกินไป อาทิ การคุ้มครองสัตว์ป่าหรือกฎหมายการห้ามล่าสัตว์ป่า ทำให้พรานป่าและพรานเมืองล่าสัตว์ป่าเพื่อเป็นอาหาร เพื่อเกมส์กีฬา เพื่อความสนุกสนาน และเพื่อการค้าโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบที่จะตามมา ซึ่งตรงกับแนวคิดของการยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลาง (Anthropocentrism) ที่มองว่ามนุษย์สามารถนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ได้อย่างไม่จำกัดตามความต้องการของตนเอง (Sangchai, 2007) กฎหมายเรื่องการสัมปทานป่าไม้ที่ได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการทำไม้เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อธรรมชาติ เช่น ต้นไม้ใหญ่จะไม่ถูกตัดทั้งหมดแต่จะถูกตัดต้นเว่นต้น โดยจะให้ตัดเฉพาะต้นที่ทำเครื่องหมายไว้เท่านั้น รวมไปถึงหากตัดแล้วจะต้องมีการปลูกต้นไม้คืนเป็นสองเท่าของที่ตัดไป ในความเป็นจริงแล้วบริษัทที่ได้รับสัมปทานป่าไม้เหล่านั้นได้มีการลักลอบตัดไม้ที่ไม่ได้ทำเครื่องหมายไว้ด้วย และเมื่อตัดต้นไม้แล้วก็ไม่ได้มีการปลูกต้นไม้ทดแทนเหมือนที่กฎหมายระบุไว้ อีกทั้งเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายนี้ไม่ได้มีการตรวจสอบอย่างเข้มงวดหลังการสัมปทานป่าไม้ การขยายตัวของพื้นที่สัมปทานป่าไม้ทำให้เกิดการทำลายพื้นที่ป่ามากขึ้นไปอีก นอกจากนี้ การถางป่าเพื่อขยายพื้นที่การเกษตรก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งของการทำลายป่า เนื่องจากในอดีตยังไม่มีกรอบกฎหมายเหล่านี้ออกมา

บังคับใช้ ซึ่งกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสัตว์ป่าในขณะนั้น มีเพียงพระราชบัญญัติรักษาช้างป่า พ.ศ.2443 และพระราชบัญญัติว่าสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2503

นอกจากหนังสือเล่มนี้จะมีส่วนช่วยปลูกจิตสำนึกรักษาสัตว์สิ่งแวดล้อมให้กับผู้เข้าร่วมกิจกรรมปลูกป่า โดยไม่ใช่เป็นเพียงความสนใจแต่เพียงการพบปะกับนักเขียนที่ตนชื่นชอบเท่านั้น จะเห็นได้ว่าหนังสือเรื่อง “หน่อไม้” ยังได้ให้ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการรักษาสัตว์สิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อการปล่อยก๊าซเรือนกระจก วิธีการปลูกป่า และการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่จะได้กล่าวแยกเป็นหัวข้อย่อยในตอนท้ายของบทวิเคราะห์นี้ อันจะก่อให้เกิดผู้อ่านหนังสือเกิดความตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากขึ้น

ความรับผิดชอบต่อการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์

ประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจที่เป็นที่มาของหนังสือเล่มนี้ คือ การจัดกิจกรรมปลูกป่าทดแทนต้นไม้ที่ถูกตัดไป ทำกระดาดสำหรับผลิตหนังสือ ผู้แต่งได้อธิบายไว้ตั้งแต่ในตอนต้นของหนังสือว่า ได้คลุกคลีกับความเคลื่อนไหวด้านสิ่งแวดล้อมจากต่างประเทศ ซึ่งกำลังให้ความสำคัญกับประเด็นปัญหาปรากฏการณ์เรือนกระจกและภาวะโลกร้อน ทั้งนี้ ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์นับเป็นสาเหตุหนึ่งของปัญหาดังกล่าว และเมื่อมองกลับมายังการทำงานของตน ซึ่งต้องทำงานในแวดวงหนังสือและนิตยสาร เกี่ยวข้องกับการตัดต้นไม้ เพื่อนำมาใช้ในการผลิตกระดาษเป็นวัตถุดิบในการผลิตสำหรับผลิตหนังสือหรือนิตยสาร ทำให้ผู้แต่งให้ความสนใจกับการปลูกป่าเพื่อทดแทนต้นไม้ที่ถูกตัดไป โดยต้นไม้ที่ปลูกเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยลดปริมาณก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมต่างๆของมนุษย์ อันเป็นสาเหตุหนึ่งของการเกิดปรากฏการณ์เรือนกระจกที่ทั่วโลกต่างให้ความสนใจกันอยู่ในขณะนี้ ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์นับเป็นวัตถุดิบสำคัญในกระบวนการสังเคราะห์ด้วยแสงของพืช เพื่อใช้คาร์บอนและออกซิเจนในการสังเคราะห์คาร์โบไฮเดรต การดูดซับคาร์บอนไดออกไซด์ของพืชผ่านกระบวนการสังเคราะห์ด้วยแสงนี้จึงนับเป็นวิธีการหนึ่งในการลดก๊าซเรือนกระจก ผู้แต่งจึงมีความคิดว่าพืช (ที่ได้จากการปลูกป่า) สามารถช่วยลดปริมาณก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์อันเป็นสาเหตุหนึ่งของการเกิดปรากฏการณ์เรือนกระจกได้ ถึงแม้จะปลูกในปริมาณเพียงเล็กน้อยแต่ก็นับได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการสร้างจิตสำนึกรักษาสัตว์สิ่งแวดล้อมได้

ปัจจุบัน ประเทศไทยได้มีการจัดตั้งองค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก (องค์การมหาชน) หรือเรียกโดยย่อว่า อบก. ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักในการวิเคราะห์ กลั่นกรอง และจัดทำความเห็นเกี่ยวกับการให้คำรับรองโครงการที่ลดการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกตามกลไกการพัฒนาที่สะอาด รวมทั้งติดตามประเมินผลโครงการที่ได้รับคำรับรองส่งเสริมการพัฒนาโครงการ และการตลาดซื้อขายปริมาณก๊าซเรือนกระจกที่ได้รับการรับรอง เป็นศูนย์กลางข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและสถานการณ์ดำเนินงานด้านก๊าซเรือนกระจก (Thailand Greenhouse Gas Management Organization, n.d.) องค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจกได้จัดทำเครื่องมือสำหรับคำนวณปริมาณก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ หรือ “คาร์บอนฟุตพริ้นท์” เพื่อช่วยให้ทราบได้ว่าในแต่ละวันเรามีส่วนในการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกปริมาณเท่าไร และสามารถเข้าไปลงทะเบียนและกรอกรายละเอียดข้อมูลกิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นในแต่ละวันได้ทางอินเทอร์เน็ต (ภาพที่ 1) ขนาดคาร์บอนฟุตพริ้นท์ที่คำนวณได้นี้หมายถึง ปริมาณการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกอันเนื่องมาจากกิจกรรมที่มนุษย์ทำในชีวิตประจำวันของผู้บริโภคโดยทั่วไป ซึ่งได้แก่ กิจกรรมในบ้านเรือน กิจกรรมในสถานที่ทำงาน การเดินทางไปทำงาน หรือกิจกรรมสันทนาการต่างๆ ตลอดจนกิจกรรมการบริโภคอาหาร โดยแสดงผลเป็น

กิโลกรัมคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่า พร้อมทั้งการแสดงผลในรูปของกราฟบ่งชี้กิจกรรมที่ก่อให้เกิดการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจกสูงสุด และพื้นที่ป่าที่ต้องการในการดูดซับก๊าซเรือนกระจก เพื่อเป็นการชดเชยการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจก

ภาพที่ 1 เว็บไซต์คำนวณปริมาณการสร้างก๊าซเรือนกระจก

ที่มา: Web-based Thai Carbon Footprint Calculator (<http://thaicfcalculator.tgo.or.th/>)

วิธีการปลูกป่า

หนังสือเล่มนี้ยังสอดแทรกความรู้เกี่ยวกับกระบวนการเติบโตของป่า ดังจะเห็นได้จากการที่ผู้แต่งได้เล่าถึงเมื่อครั้งไปปลูกป่าที่เขาแผงม้า โดยมีผู้จัดกิจกรรมปลูกป่าได้นำผู้แต่งเดินทางไปด้วยกัน ระหว่างทางได้ชี้ให้เห็นถึงพื้นที่รอยต่อระหว่างพื้นที่ป่าในชั้นต่างๆ กัน กระบวนการเติบโตของป่านั้นสอดคล้องกับหลักวิชาการในเรื่อง “การแทนที่ (Succession)” กล่าวคือ การแทนที่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติโดยใช้ระยะเวลาที่ยาวนาน การแทนที่ตามธรรมชาติมักเกิดขึ้นตามลำดับขั้น โดยชนิดพันธุ์ที่มีชีวมวลต่ำที่สุดจะสามารถเจริญเติบโตได้เป็นลำดับแรกในกระบวนการนี้ และสิ่งมีชีวิตที่มีชีวมวลสูงที่สุดจะเจริญเติบโตได้ในลำดับท้ายสุด อัตราการแทนที่ขึ้นอยู่กับอัตราการเปลี่ยนแปลงโดยเหตุการณ์ธรรมชาติหรือโดยการกระทำของมนุษย์ ตัวอย่างเช่น เมื่อป่าถูกตัด ต้นไม้จะค่อยๆ เจริญเติบโตขึ้นอีกครั้งตามธรรมชาติอย่างช้าๆ แต่ทุกวันนี้ต้นไม้ต่างๆ จะถูกปลูกขึ้นโดยมนุษย์เพื่อช่วยให้เกิดการแทนที่ในผืนป่าที่ถูกตัดในอัตราที่รวดเร็วขึ้น (Supadit, 2009) การปลูกป่าจึงเป็นการช่วยเร่งให้เกิดกระบวนการนี้เร็วขึ้น

อย่างไรก็ดี การปลูกป่าเป็นศาสตร์ที่ต้องอาศัยหลักวิชาการทั้งทางเทคนิคและการจัดการ ทั้งนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระราชทานมรดกวิธีในการปลูกป่าทดแทนเพื่อเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ และคืนธรรมชาติสู่แผ่นดินด้วยวิธีการแบบผสมผสานกันในเชิงปฏิบัติ ดังกระแสพระราชดำรัสในคราวเสด็จพระราชดำเนินโครงการหลวงพัฒนาดันน้ำ ที่ปางหินฝน ตำบลบ้านทับ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 24 มกราคม 2520 ตอนหนึ่งว่า “...การปลูกป่าทดแทนจะต้องทำอย่างมีแผนโดยการดำเนินการไปพร้อมกับการพัฒนาชาวเขา ในกรณีเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ชลประทาน และฝ่ายเกษตรจะต้องร่วมมือกันสำรวจต้นน้ำในบริเวณพื้นที่รับผิดชอบ เพื่อวางแผนปรับปรุงต้นน้ำ และพัฒนาอาชีพได้อย่างถูกต้อง...” นอกจากนี้ ยังทรงพระราชทานแนวทางการปลูกป่าทดแทนตามสภาพภูมิศาสตร์และสภาวะแวดล้อมของพื้นที่ที่เหมาะสม ได้แก่ การปลูกป่าทดแทนในพื้นที่ป่าไม้ถูกบุกรุกแผ้วถางและพื้นที่ป่าไม้และพื้นที่เสื่อมโทรม ควรจะเริ่มที่การปลูกต้นไม้ชนิด

โตเร็วตามแนวร่องน้ำ แล้วจึงขยายในพื้นที่ถัดออกไป เพื่อเพิ่มความชุ่มชื้น อีกทั้งยังช่วยป้องกันไฟป่า การปลูกป่าทดแทนตามไหล่เขา ควรจะประกอบไปด้วยต้นไม้หลากหลายชนิด เพื่อให้ได้ประโยชน์หลายด้าน การปลูกป่าทดแทนบริเวณต้นน้ำบนยอดเขาและเนินสูง ควรปลูกไม้ยืนต้นและไม้พุ่ม การปลูกป่าที่ยอดเขา ควรเลือกไม้ที่มีเมล็ดเป็นฝัก การปลูกป่าบริเวณอ่างเก็บน้ำหรือพื้นที่เหนืออ่างเก็บน้ำที่ไม่มีความชุ่มชื้นยาวนานพอ การปลูกป่าเพื่อพัฒนาลุ่มน้ำและแหล่งน้ำให้มีน้ำสะอาดสำหรับอุปโภค-บริโภค การปลูกป่าให้ราษฎรมีรายได้เพิ่มขึ้น และการปลูกป่าเสริมธรรมชาติเพื่อเป็นการเพิ่มที่อยู่อาศัยแก่สัตว์ป่า (Office of Royal Initiative Project, 2008)

การประยุกต์ใช้ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง

หนังสือยังได้กล่าวถึงการที่ชาวบ้านในชุมชนชาวปะหล่องได้นำทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงโดยนำตัวแบบของโครงการหลวงมาประยุกต์ใช้ ได้แก่ การขุดบ่อเลี้ยงปลา ปลูกกล้วยไม้เป็นอาหาร นอกจากนี้ ยังมีการเลี้ยงหมู ไก่ การปลูกผักกิมจิ การปลูกข้าวเพื่อการบริโภคในครัวเรือน ส่วนที่เหลือจึงนำไปจำหน่าย การที่แม่บ้านมีการริเริ่มทอดผ้าไหม และจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวทั้งไทยและต่างประเทศ หรือแม้แต่การใช้พลังงานแสงอาทิตย์นั้น นับได้ว่าเป็นแบบอย่างที่ดีที่ชุมชนได้นำทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ กล่าวได้ว่า สอดคล้องกับการพัฒนาชุมชนตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับปัจจุบัน (ฉบับที่ 10) ซึ่งได้มีการนำปรัชญาทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงบรรจุลงไปไว้ในแผนดังกล่าว อย่างไรก็ตาม หนังสือเล่มนี้เป็นการกล่าวอ้างถึงเฉพาะการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ซึ่งเป็นเพียงส่วนหนึ่งของทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงเท่านั้น ประชาชนทั่วไปอาจมีความสับสนระหว่างเศรษฐกิจพอเพียงกับเกษตรทฤษฎีใหม่ว่าทั้งสองนั้นเป็นเรื่องเดียวกัน ทำให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึงการปฏิเสธอุตสาหกรรมแล้วกลับไปสู่การดำรงชีวิตเกษตรกรรม ความจริงแล้ว แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ได้ประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นกรอบแนวคิดและทิศทางการพัฒนาระบบเศรษฐกิจในระดับมหภาคของประเทศไทย ในการมุ่งสู่การพัฒนาที่สมดุล ยั่งยืน และมีภูมิคุ้มกัน อันจะนำไปสู่สังคมที่มีความสุขอย่างยั่งยืน หรือที่เรียกว่า “สังคมสีเขียว (Green Society)” ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น เป้าหมายของการพัฒนาจะไม่เน้นเรื่องตัวเลขการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว แต่ยังให้ความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจแบบทวิลักษณ์หรือระบบเศรษฐกิจที่มีความแตกต่างกันระหว่างเศรษฐกิจชุมชนเมืองและชนบทอีกด้วย (Office of the Royal Development Projects Board, n.d.)

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าการให้ความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นสิ่งสำคัญ การให้ข้อมูลเพียงบางส่วนอาจทำให้เกิดความสับสนและเกิดการเข้าใจผิดคิดว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องของคนชนบท เป็นเรื่องของเกษตรกรรม เป้าหมายของเศรษฐกิจพอเพียงตามการสังเคราะห์ในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Rural and Social Management Institute, 2007) ประกอบด้วย ความสมดุล การพอมีพอกิน การเปลี่ยนแปลง และการก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ การดำเนินการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจึงมุ่งเน้นให้เกิดการพิจารณาอย่างรอบด้าน โดยเลือกรับการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบในแง่ดี ในขณะที่เดียวกันก็ต้องสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการเปลี่ยนแปลงในแง่ที่ไม่ดี และไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ทั้งนี้ เพื่อจำกัดผลกระทบให้อยู่ในระดับที่ไม่ก่อความเสียหายหรือไม่เป็นอันตรายร้ายแรง

บทสรุป

ในภาพรวมของหนังสือเรื่อง “หน่อไม้” ที่ผู้วิจารณ์ได้นำเสนอไปนั้น อาจกล่าวได้ว่า เป็นหนังสือที่น่าสนใจเล่มหนึ่งในแง่มุมของการนำเสนอประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม โดยใช้วิธีการเล่าเรื่องที่ทั้งความบันเทิง ความรู้ และความตระหนักต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมทั้งในอดีตและปัจจุบัน ผ่านการดำเนินกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้เข้าร่วมกิจกรรมและผู้แต่งหนังสือที่เป็นเรื่องราวหลักของหนังสือเล่มนี้ ผู้แต่งได้ใช้กลยุทธ์ที่เชื่อมโยงประสบการณ์ตรงจากการจัดกิจกรรมการปลูกป่าเข้ากับประเด็นที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และวิถีชีวิตของชุมชนที่ผูกพันอยู่กับธรรมชาติได้อย่างกลมกลืน นอกจากนี้หนังสือเล่มนี้ยังได้มีการสอดแทรกเกร็ดความรู้ต่าง ๆ อาทิ ความรับผิดชอบต่อการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ วิธีการปลูกป่า และการนำทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ของชาวปะหล่อง ไม่เพียงแต่หนังสือเล่มนี้จะได้ถ่ายทอดเรื่องราวของการปลูกจิตสำนึกของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการปลูกป่าในครั้งนี้แล้ว ยังเป็นการกระตุ้นเตือนให้ผู้อ่านหนังสือได้เห็นความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะทรัพยากรป่าไม้ ตลอดจนเป็นการเสนอทางเลือกในการดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นรูปธรรม

หนังสือเล่มนี้มีประเด็นมากมายที่สามารถวิพากษ์วิจารณ์ได้หลากหลายแนวทาง และผู้อ่านหนังสือสามารถตีความหมายแตกต่างกันออกไปแล้วแต่ประสบการณ์ของแต่ละบุคคล อย่างไรก็ตามในมุมมองของผู้วิจารณ์ หนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับบุคคลทั่วไป ตลอดจนผู้ที่มีความสนใจด้านสิ่งแวดล้อม โดยสามารถให้ความเพลิดเพลินในการอ่านและการเพิ่มพูนความรู้ไปในคราวเดียวกัน นอกจากนี้ หนังสือเล่มนี้ยังสามารถกระตุ้นให้ผู้อ่านหนังสือได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมในประเด็นสิ่งแวดล้อมที่สนใจเฉพาะด้านต่อไปได้

เอกสารอ้างอิง

- Center for the Coordination of Non-governmental Tribal Development Organization. (2008). *Ethnicity* [In Thai: KwamPenChatPhun]. Retrieved March 1, 2011, from <http://www.openbase.in.th/node/3457>
- Center for Applied Economic Research. (1998). *Valuation of Forest Reserve Resource Project: Case Study of Huai Kha Khaeng Wildlife Sanctuary* [In Thai]. Final report submitted to the Forest Bureau, Department of Forestry, Thailand.
- Damrongkwan, K. (2011). *Changing Bangkok: Our happiness must not cause problems for others* [In Thai]. Interview of Zcongklod Bangyikhan. Environmental News, Green World Foundation. Retrieved February 26, 2011, from <http://www.greenworld.or.th/greenworld/interview/1160>
- Janjaruwong, R. (2009, August 24). *Reforestation: More than a human issue* [In Thai]. Prachatai. Retrieved March 1, 2011, from <http://prachatai.com/m/journal/25562>
- Office of Royal Initiative Project (2008). *Royal Initiatives* [In Thai]. Retrieved March 12, 2011, from <http://web1.forest.go.th/forest/orip/talk/king.html>

- Office of the Royal Development Projects Board (n.d.). *Philosophy of Sufficiency Economy* [In Thai]. Retrieved March 1, 2011, from <http://www.rdpb.go.th/RDPB/front/SufficiencyEconomy.aspx?p=4>
- Rural and Social Management Institute. (2007). *Knowledge synthesis from research related to sufficiency economy in Thailand*. Unpublished report, Foundation for Thailand Rural Reconstruction Movement under Royal Patronage.
- Sangchai, S. (2007). *Environment: ideology, politics and sustainable development* (Rev. Ed.) [In Thai]. Graduate Program in Environmental Management, National Institute of Development Administration.
- Supadit, T. (2009). *Environment, Ecology and Management* (3rd Ed.) [In Thai]. Bangkok: Tippiant Karnpim.
- Thailand Greenhouse Gas Management Organization. Retrieved March 11, 2011, from http://www.tgo.or.th/index.php?option=com_content&task=view&id=5&Itemid=5
- Upper Ping Watershed Management Project. (n.d.). *Project Information*. Retrieved March 1, 2011, from http://sharingsociety.org/autopagev4/show_page.php?topic_id=158&auto_id=5&TopicPk=111